

FEBRUARIE 1983

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN
DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

simple constatări

Se împlinesc anul acesta, în 2 februarie, cincizeci și cinci de ani de la apariția unui cotidian literar nepereche — Bilet de pașagal. Printre sutele de reviste care au ilustrat (sau nu) de-a lungul timpului scrisul românesc, „cea mai mică foaie tipărită de la Gutenberg pînă azi” face figura unei săbii volevodale într-un mare muzeu al armelor. Alături de pumnale, spăngi, tunuri și multe altele (printre care trebuie să figureze și parul), marcate de vreme și uneori vetuste, pana ei de argint se pastrează pînă astăzi la fel de ageră și proaspătă ca acum mai bine de o jumătate de veac în urmă, cînd a scris pentru prima dată în mîna lui Tudor Arghezi. De pe panoptia trecutului nu o mai poate nimeni ridica; ipsisec soldul august care să o poarte și brațul celui mai cumplit spadasin al cuvîntului pe care l-a avut literatura română, să o ridice. Se repetă povestea arcuului lui Ulise.

Însă în timp ea devine reper fix, se încarcă de valoare simbolică și capătă virtuți de model: al luptei drepte pentru și prin Poezie. Literatura română nu este lipsită de scriitori înzestrați cu vocație polemică; putem vorbi chiar de o disponibilitate pamfletară, deosebită încă de la începuturi și cu caracter de permanență. Nu numai că, prin secole, acest fir nu se întrerupe, practic, nici o dată, dar, la mare distanță în timp, putem constata afinități evidente între personalitățile de mare anvergură. Nicolaus Olahus (chiar dacă în limba latină), cu patru sute cincizeci de ani în urma făcea procesul contemporanilor („Ce secol fost-a vreodată mai sinistru? / Ce ciumă crîncenă mai aducătoare de moarte? / ... / Ce venim mai funest decît tine, / Secol îngrozitor?”) comparîndu-l cu tărîmul lui Pluto. Peste mai bine de trei secole, diatriba eminesciană viza veacul său — al saltimbancilor și irozilor. Mitropolitul Antim Iireanul transforma amvonul într-o tribună a civismului, de la înălțimea căreia, cu o vehemență nemaiîntîlnită în Evul mediu românesc, practicînd oratoria polemică de o calitate excepțională, flagelază fără complexe boierimea venită să-i asculte pîdeea: „Și cînd mergem să ne ispodim, nu spunem duhovnicului ca mîncăm carnea și munca fratelui nostru creștinul, și-i bem singele și sudoarea feței lui cu lacomiile și cu nesațul ce-l avem... Nu spunem strîmbătățile ce facem totdeauna, clevețirile, voile veghiate, fafăritile, mozaviriile, vinzările și pirile ce facem ca credem minciunile slugilor noastre, mai virtos decît adevărul celui ce să năpăstuiește, care de s-ar jura, nu-l credem, nici îl facem dreptate, ci, pedesim cu atita cruzime de inimă, cit, de am putea, l-am stînge de pre fața pămîntului...” Peste două sute de ani, în 1907, Nicolae Iorga pare a relua discursul de unde-l lăsase precursorul: „Să nu-i ierte Dumnezeu... pe strîcătoria pămîntului, pe risipiitorii gospodăriilor, pe ticăloșitorii oamenilor, ... pe cirmuitoarii neghiobi sau vinduși înaintea căroră, cufundați în orgii bugetare, fumegă acum acest singe nevinovat.” Afinități de vocație pamfletară există și între Cantemir și Arghezi: pandemoniul autorului „Tabletelor din țara de Kutu” se situează în continuare bestiariului din „Istoria ieroglifică”. Tot așa, tactica lui Călinescu în aneantizarea adversarului aminteste bine de cea a cronicarilor munteni.

Exercitată pînă dincolo de mijlocul veacului al XIX-lea, indeosebi în spațiul socialului și al eticului, vocația polemică a scriitorilor și, de acum încolo, a criticii noastre se manifestă, din momentul în care apar la noi ideologii estetice diferențiate, și în domeniul artei. Începutul îl face Titu Maiorescu. E un truism ca, de atunci înainte, dezvoltarea literaturii române este condiționată, într-o măsură considerabilă, de desfășurările de forțe polemice care i-au punctat, mai în toate momentele chele, istoria. A aminti aici marile campanii este și imposibil și inutil; după 1900, nu există, de fapt, personalitate critică cu un minimum de rețel care să fi fost angajată, fie și marginal, în cel puțin una dintre aceste benefice conflații. Contribuția scriitorilor nu este, nici ea, deloc neglijată; nume precum Arghezi, Camil Petrescu și Ion Barbu spun destul, dar participarea este incomparabil mai substanțială. Sigur, nu se poate susține, ar fi chiar ridicul, că toate aceste polemici, răsunaătoare ori anonime, au cunoscut mari tensiuni ideatice și s-au derulat în limitele perfecției urbanității a gestului literar, media lor însă sau, mai precis, actele polemice esențiale ale epocilor literare revoluate au avut totdeauna în vedere binele, propășirea țării și a literaturii. Dar, înainte de toate, ele au existat: ca expresii plene ale conștiinței artistice.

Nu credem că istoria se repetă; impresia de reiterare poate veni, în cel mai bun caz, din incapacitatea noastră de a distinge esențialul. Nu se poate, deci, cere actualității literare să revină pe drumuri parcurse o dată. Dar actualitatea noastră și sfîrșitul de mileniu al lumii ne oferă cel puțin tot atitea obiective civice și estetice care să declanșeze vocațiile polemice. Discursul lui Gabriel Garcia Márquez la Conferința Premiului Nobel 1982 — veritabil pamflet — este un model și o mînușă aruncată, printre alții, și literaturii române. S-ar putea obiecta că o astfel de asociere este disproporționată, dar nu vîd ce ne oprește să ne comparăm, cel puțin din acest punct de vedere, cu ultimul laureat al Premiului Nobel.

Ne-ar ajuta, măcar, să observăm că deschiderea polemică a literaturii noastre contemporane se află în deficit. La o privire superficială constatarea poate fi contrazisă; anul care s-a încheiat, și nu numai el, a fost, aparent, destul de agitat sub aspect polemic. Iluzie; puține, foarte puține, polemici, în sensul propriu al cuvîntului, ne-a fost dat să urmărim; restul, cu greu ar putea fi numite altercații. Arghezi deinea pamfletul ca „un gen literar jumătate actual și jumătate etern” și cugetarea lui acoperă, în fond, întregul cîmp al polemicii. Să ne înțelegem; nu este vorba de cuvîntul dur, nu suferim de complexe pudibonde; dar ne doare și ne jignește absența evidentă a atitudinii polemice a scriitorului față de problemele și dilemele, repetăm, sociale și estetice ale actualității, consumarea inutilă de energie și, adeseori, de talent pentru cauze minore, penibile sau inexistente.

Nu mai avem vocații polemice? Din fericire, există cu prisosință. Nu are sens să dăm nume de virtuali virtuozii al luptei de idei; enumerarea ar fi fatal incompletă și asta ar irita fără folos vanități. Dar este limpede că avem numeroși scriitori (esteticieni, prozatori, poeți, critici) înzestrați cu forță a gîndirii, probitate și dar al cuvîntului cu tăis frumos. Unii se mai angajează, sporadic, în controverse. Cutare ziar sau revistă lansează o dezbateră care invită limpede la polemică; după câteva intervenții, dialogul abia pornit, subcombă în anonim total, înainte chiar ca mulți dintre cei mai autorizați posibili preopinienți să-și spună cuvîntul. Comoditate, s-ar putea spune, și prudentă — în parte justificată cînd te temi că te poți aștepta la o replică obstructivă și diformă; riscul este însă, în aceste cazuri, necesar. Altfel, Parnasul nostru contemporan va fi colindat în continuare de intruși acționînd alert, nu pentru binele literaturii române, ci pentru un loc, oricît de incomod, pe piscul mult jînduit.

Venite dintr-un colț de țară din afara ochiului de ciclon al vieții obștii noastre scriitoricești, cele de mai sus pot părea înoperante și chiar irreverențioase. Sînt însă niște simple constatări „ab exteriore” și, de ce nu, o, fără pretenții, invitație la dezbateră.

Mihail IORDACHE

Desen de Ion Carp Fluierici

NORD

Nici o-trebare din lume nu trece
prin aer.
Numai o muzică albă, atît de încet
coboară peste pămînt
încît nu e drum,
încît pasul tău se îndepărtează
pe trepte de fum.
Cuvintele nu-s.
Doar mina mai scrie
pe răsufierea de aur a zilei.
Și blind ca o haină dezbrăcată în vis,
pînă la ochi se așterne
zăpada.
Linie nesfîrșită care destramă vederea,
pinză de corabie, rețezind mina mea,
se arată în vînt.

Victor RUSU

Mihai Pinzaru

— Ce părere aveți, mult stimat Cezar Ivănescu, despre Pagini bucovinene?

Cezar Ivănescu

— Publicarea Paginilor bucovinene, supliment al revistei „Convorbiri literare”, este întru totul legitimată, dorită și de mult timp așteptată de noi toți scriitori români de origine moldavă. Foarte mulți tineri poeți din Moldova de Sus scriu la ora actuală o poezie excepțională, despre unii dintre ei m-am pronunțat în cadrul rubricii Numele poetului, din Luceafărul, pe mulți dintre ei i-am citit în diferite reviste literare sau le-am citit cărțile. Nu pot spune însă că sînt întru totul satisfăcut de felul în care arată Pagini bucovinene. Pînă la totala autonomizare a acestui supliment (sperăm cu toții ca Paginile... să devină o revistă de sine stătătoare), ar fi bine ca tinerii noștri colegi să-și manifeste mai puternic originalitatea literară și chiar plastică.

M. P.

— Cum vedeți din unghiul strict al redactorului unei reviste de literatură prezentul și destinul Paginilor?

C. I.

— Pentru ca Paginile bucovinene să-și justifice existența, redactorii ei de azi să evite o anumită monotonie prezentă în întreaga noastră presă literară și să încerce, ca orice revistă nouă, măcar pentru un timp, să reprezinte avangarda presei noastre literare.

autograf

„Dar, stînd și gîndind”...

Citesc cu bucurie, de fiecare dată, „Paginile bucovinene”, pe care le adăpostește excelenta revistă „Convorbiri literare”.

Dar, stînd și gîndind mai adînc, îmi spun și (de ce nu?): — Ce-ar fi ca bunele, necesarele „Pagini bucovinene” să apară, nu ca în refugiu, la Iași sau la București, ci chiar în Bucovina?

Se poate?

De ce atîtea întrebări!

Să se poată!

E, chiar, obligatoriu!

Eugen JEBELEANU

Dec. 1982

București

VASILE
LOVINESCU

AMINTIRI

E greu să scrii amintiri despre persoane de care te despart curgerea vremurilor și geniul morții. Pe fața Abisului succesiunea se transformă în simultaneitate și cine poate privi această față dacă nu și-a refăcut un suflet de copil? Această recuperare e tot așa de grea ca și regăsirea Ilenei Sânziana. Copilul nu are senzația curgerii zilelor. Viziunea lui e globalistă, paradisiacă și lucrurile din afară i se pietrifică pe retină. Copilul are darul din basme al lui Făt-Frumos de a pietrifica cu o plesnătură de bici pe vrăjmașii căutărilor lui. Oamenii au pierdut harul de a spune clipei ca Faust: oprește-te!! Ești atît de

(continuare în pag. III)

dialog la distanță de 1 m

Interviu cu CEZAR IVĂNESCU

Pentru aceasta trebuie să lanseze autori cu adevărat puternici, originali și îndrăzneți și să-și afirme un punct de vedere unic și personal în judecarea fenomenului literar actual. Paginile... trebuie să evite, cu orice preț, provincialismul și toate acele aspecte literare și grafice care le apropie de numeroasele suplimente ale unor ziare județene care apar la ora aceasta în țară.

Tradiția literară covârșitoare a Moldovei de Sus trebuie să-i convingă pe tinerii redactori că au misiunea de a face presă literară majoră, nu de a vegeta în umbra unei tradiții.

M. P.

— Există un val de poezie „nordică”, pe care-l receptați la Luceafărul, o „presiune” a talentelor poetice moldave?

C. I.

— Sub diferite forme, revista Luceafărul a încercat să promoveze noua școală de poezie a Moldovei de Sus, prin publicarea unor pagini de poezie, prin premiarea unor tineri poeți, sau prin articole critice. Eu am încercat să acreditez ideea acestei școli de poezie, deoarece mi s-a părut că Aurel Dumitrașcu, Daniel Corbu, Adrian Aluigheorghe, N. Sava (din Piatra Neamț) sau Matei Vișneac, Viorel Dârja, Marcel Mureșanu, George Damian, Constantin Severin, C. Pricop, Gh. Lupu, Ion Beldeanu, Mircea Tinescu, Victor Rusu (din Suceava) și alții alții... Încercînd să acreditez ideea unei școli poetice în primul rînd la Piatra Neamț nu am vrut să limitez geografic-urban această mișcare poetică... oricum, mi se pare, încercînd o judecată generală, că în poezia românească de azi tinerii moldavi aduc o notă cu totul originală, prin îmbinarea unui fond profund sentimental cu o autentică erudiție poetică, ca urmare a cultivării marilor poeți moderni. Și A. Dumitrașcu și D. Corbu mi se par poeți de mare viitor, mai substanțiali decît mulți tineri glăgioși din București... Trebuie să facem și noi, la revista Luceafărul, mai mult pentru acești tineri poeți de excepție, dar îi invităm și pe ei să fie mai combativi și să-și reclame drepturile, adică o revistă a lor.

Cum am mai spus-o, mi se pare firesc să apară reviste în acele puncte geografice ale țării în care apar și mari talente.

M. P.

— V-aș mai întreba ceva: pe cînd la Suceava?

C. I.

— În curînd sper să vin la Suceava pentru cîteva discuții cu tinerii poeți din Moldova de Sus, precum și pentru a susține în acest sens, după o perioadă de solitudine, și un recital de poezie special pentru tinerii suceveni.

M. P.

— Vă așteptăm cu drag și bucurie!

Discuție consemnată de
Mihai PINZARU

La orizontul dinspre trecut nimic nou

„Eu sînt o flință solară”, zise madam Bibi trăgînd cu sete din țigară și cu dinți din capătul caruia abia se mai ghicea unușor țigara ei parfumată. „Mi-a plăcut întotdeauna o mîncare bună, o țigară bună (gest semnificativ), o cafeuță și două trei paharele de vin din cel ce se urcă pe pahar, puterea urșului”.

Că i-au plăcut mîncarea și cafeuțele și vinul era clar, nu mai avea nevoie să mi-o spună: o dovedeau formele ei mai mult decît rudenșiene, expuse zîmbic la SOLAR FEMEILEI TREI ÎNTRAREA, unde trona în șef absolut, una atîră cu autoritate bășințaru sau eventual mamea care se aventurau în zona interzisă.

Lar cneștia cu „flința solară” era ceva cu totul nou și neobișnuit în vocabularul ei pestriț, pe care în cele câteva săptămîni de viață comună i-am adunecat mai mult ca pe un fruct exotic, i-am savurat mai apoi, după care i-am consumat în porții mici pentru că ațtrei riscam, vorba ei, să mi se aplece. Dar de unde și pînă unde intrase „flința solară” în capșorii ei incredibil de mici (pentru un trup așa de mare) și acoperit cu cirilonți mauve, asta n-o mai puteam înțelege pentru că de la SOLAR FEMEILE pînă la „flința solară” — imi ziceam — drumul se măsoară nu în kilometri ci în ani, or anii erau tabu în discuțiile noastre.

Nu pentru că la cei douăzeci și nouă ai mei din vremea aceea începusem deja să am un frison cînd se atingea latura asta a problemei. Pe atunci reușeam chiar să ies onorabil și cu fruntea sus din meandrele discuțiilor de felul ăsta, care se terminau de cele mai multe ori cu zîmbete vag curtenitoare: vai, dar arăți ca o fetiță.

Ci pentru că madam Bibi a socotit de cuvîntă să-mi povestească încă din primele zile o pățanie a prietenei ei, Coloaneleasa, („Lă un pahar de vin se găsește tinerica asta cu șazelei de primăveri în circa și alte câteva nedăcarate să întreb pe un căpitan: Cîți ani îmi dai? Ce să-ți mai dau că și-așa ai destul!”) decretînd mai apoi, după risul de rigoare, că femeia numai la popa și la doctor să-și spună anii, și atunci cînd vede că n-are încotro. „Dar la tribunal?” întrebarea țînise din mine fără să vreau, urmele divorțului, necătrizate, se ștergeau greu, deși — cum mi-am dat seama mai tîrziu — soarele și marea din vara aceea pe un fond de tete-ă-tete-uri matinale cu gazda mea cirilonțată mauve aveau să atenueze într-un chip neașteptat șocul rupturii și al singurătății presimțite.

Așadar era o dimineață de pu în ramă, o dimineață tip pentru un — concediu — de — neuitat — la mare — „Temperatura nu era nici sub nici peste limita firească a lunii august, vîntul nu prezenta intensificări dinspre nici un sector, umiditatea nu lăsa nici ea de dorit, deși meteorologii amenințau fie cu o caniculă de zile mari, fie cu furtuni nemaiîntîlnite.

ultimă vreme totul părea să fie împotriva noastră: distanța, întâmplările mari sau mici, apartenența la două generații diferite. Tot ceea ce în anii de început fusese poftă nebună de a ne măsura cu obstacole, de a umple absența cu imagini, se transformase într-o imensă oboseală a unuia de celălalt, într-un fel de jenă de a ne privi în ochi și de a asuma eșecul, dacă eșec era. Estetizînd puțin, pentru că erau anii cînd încă mai credeam în așa-zisul meu talent literar, îmi spuneam că așa cum sînt anii cînd merli și căișii nu leagă rod iar griului nu-i merge bine, anul acela îl puteam decanta „anul iubirilor sterpe”. Ca și cum ruptura noastră ar fi trimis radiații mortale asupra cuplurilor din jur, îmi parveneau vești de necrezut despre căsniciile năruite peste noapte, logodne stricate, iubiri mari lepădate la gunoi. Dar problema noastră era alta. Recunoscut sau nu în sala tribunalului, eșecul cuplului nostru nu provenea din mult invocată nepotrivire între noi doi; din neconcordanța programelor noastre — el, cu absențele îndelungate, eu cu ritmul zilnic al biroului de la bancă; din așa-zisa mea posesivitate cu care nevoia lui de libertate se nu se putea împacă din incapacitatea lui mărturisită de a conviețui mult timp cu o persoană, caz-tip de complex donjuanesco. Nimic din toate astea. Povestea noastră s-a îmbolnăvit de prea multă imaginație și s-a înecat foarte aproape de mal. Tocmai la proba imaginii: în fracțiunea de secundă cînd ne-am dat seama că imaginea despre celălalt și persoana lui nu se potrivesc, nu se suprapun. Inflația de sentimente, constatam eu în timp ce madam Bibi examina grațios zățul din cana mea, duce negreșit la devalorizare.

„Spune-mi, cine ți-a întors spațele?” mă întrebă ea brusc; cu căutam un răspuns plauzibil, povestea cu divorțul nu l-o mărturisisem încă, tocmai că să-l pun la încercare mult laudatele talente. Spre norocul meu tocmai l se înfundă portigăretul — semn rău în mitologia ei personală — așa că madam Bibi se sculă de la masă, trecu în sufragerie și deschise comoda triunghiulară cu rafturile debordînd de dațele.

Era acolo un amestec ciudat, îndulcitor și caraghios, după chipul și asemănarea ei: sticlărie veche, pahare desperchean alături de eșantioane pentru reclamă de Martini, Cinzano, Dubonnet, albume cu fotografii dintr-acele două războaie și un album nou-nouț de lemn lăcut din care, deschizîndu-l doar, niște clopoței susurau o melodie îndepărtată („ăsta mi l-a adus băiatul cel mare, vaporeanul, de la Singapore”); în sfîrșit, pe raftul central, tronînd, o gondolă de plastic aurit împănată cu beculi multicolore și care — culmea — avea aceeași proveniență ca și albumul cu clopoței.

De după o carafă pîntecoasă madam Bibi scoase o cutiuță care cîndva va trebui să fi fost argintie. Eticheta LIPTON'S BLACK TEA nu justifica nici aici conținutul. Madam Bibi o deschise, scoase câteva obiecte lungulețe ambalate în tifon de bandaj — toată colecția ei de ustensile de fumător — le pipăi pe rînd apoi, cu înfîntă precauție, dezvelî un țigar de fildeș care se termina cu un cap de monstru marin. În gura lui căscată fu introdusă o țigară luată dintr-un pachet special. Fumul parfumat începu din nou să plutească în apartamentul întortocheat, la fel ca în prima zi cînd cu adresa în mîna venînd direct de la gară, sunam la ușa ei. După ce m-a măsurat din cap pînă-n picioare intrigată pesemne de aerul meu extravagant, doamna cu cirilonți mauve și capot de mătase nu m-a întrebă nici de unde vin nici cine ce sînt ci, cu un gest cit se poate de referențial: „Suportă fumul de țigară?” Atunci, ca și acum eram o fumătoare ocazională. Ea

insă mărturisea cu aplomb Coloanelesei sau diversilor chiriași ocazionali că și din morți poate să se scoale pentru o țigară bună. Obiceiul de a fuma, în loc să-i pun viața sub semnul întrebării, i-o salvase. Asta era o întâmplare veche pe care gazda mea n-o povestea oricui, pentru că — după cite mi-am dat seama atunci — încă era legată de o zonă labilă a sufletului ei de septuagenară. Confesiunea aceea din ultimile zile ale șederii mele la ea urma să aibă o semnificație nebanuită pentru mine, să arunce o lumină proaspătă asupra mecanicii secrete a întâmplărilor pe care acum o numesc destin.

Era prima iarnă de după război, în țirgul de munte unde și-a petrecut cea mai mare parte a vieții. Bărbatul ei lipsea de mult timp, fusese chemat la arme printre primii și veștile de la el mai mult nu veneau decît veneau. Cînd plecase îl lăsase podul pînă n-avea de ce se plînge. Dar cei trei copii veniți unul după altul, cereau de mîncare, așa că ea, Albina Buzdugan, alintată Bibi de o bunică umbliată prin lume, s-a hotărît să se angajeze socotitoare la exploatarea forestieră unde lucrase înainte bărbatul ei. Plecarea acolo în zorii cu un autobuz anemic care aduna de prin toate satele lucrători și mai ales lucrătoare. În seara aceea unul din copii se jucase cu ceasul și-l defectase, așa că în loc să se scoale la patru s-a trezit imediat după miezul nopții, fără să-și dea seama de asta. S-a îmbrăcat gros ca de obicei, a strecurat în buzunarul paltonului țigările și chibriturile, așa cum făcea de un timp, și-a pus pe cap broboasă groasă de lînă, a mai băgat lemn în sobă, a încalcat ușa și a plecat. De ațta ger i se lipeau nările. Fără să banuie că mai erau câteva ceasuri bune pînă la venirea zorilor, a luat-o încet spre celălalt capăt al țirgului, pe unde trecea autobuzul. Nici măcar liniștea nefirească și întunericul prea gros nu i-au trezit bănuiele, adîncită în gînduri cur era. Tocmai se întorseseră cițiva bărbați dintr-un sat apropiat. La circiumă, într-o seară, au povestit și despre un oarecare Ioachim Buzdugan niște lucruri pe care ea, auzindu-le de la alții, a refuzat să le creadă. Dar puțin cîte puțin, făcînd legătura cu scrisorile lui din ce în ce mai rare, cu apatia lui din ultima permisiune cu ochii lui care se aprindeau doar în fața paharului de țuică, o bănuială i se strecura rece în suflet. Presimțea, în noaptea aceea pe care ea o credea dimineață, o văduvie altfel decît a femeilor cu bărbații dați morți sau dispăruți. O văduvie de femeie care muncește, ține casa, spală și hrănește copiii și își mai speră ca bărbatul ei umbliț hui-hul prin lume să se întoarcă o dată acasă.

Zăpada îi scriștia sub tălpi și după ce trecu de băcănia din centru un fel de neliniște o cuprinsese. Se îmbărbăta singură, zicîndu-și că poate în dimineața aceea ceilalți sînt mai lenși, că poate ceasul ei merge ceva mai repede. Astfel ajunse la stîlpul care marca stația. Obosită, se așeză pe o bancă într-un fel de intrînd din garaul de pe margine. Deodată, dinspre vale se zăriră, luminoase, farurile unei mașini. Dar în loc să crească pe măsură ce se apropiau, farurile descreșteau. Alte cîteva luminițe le urmau, verzi, risipite haotic în urma primelor. Într-o secundă femeia se lumină: lupul! Instinctul de conservare o ghidă fără greș: chibritele din buzunar trebuiau aprinse, să dea foc ziarelor cu care învelise mîncarea, să intre — dacă mai e timp — în cea mai apropiată curte. Cîinii începeau să se zbată în lanțuri, gălăgia urma un crescendo al groazei. Lupii, speriați de hîrțile care ardeau în mijlocul drumului, de lătrături, de chloțele care începeau să se audă făcură — ca prin miracol — cale întoarsă. Dar imaginația ei nu prevăzuse asemenea salvare. Se și vedea paralizată de frică, față în față cu boturile căscate, cu hîrțile teșind din gîturile de animal înfometat, cu unul sărîndu-i la gît (așa cum se spune că sar lupii) și ceilalți înfrîngîndu-și colții în hainele și în carnea ei, trăgînd de ea așa cum de mult cei oșindii erau legați de cai minaiți în cele patru vînturi.

Osînda ei, ca și osînda mea — neașteptată asemănare — era că, o dată trecut șocul imediatului, al gurii căscate și negre ce te soarbe înspre neant, ești sortit să devii indestructibil, suficient și mult, un fel de idol de santă scaldat în parfumul propriu inutilității.

„Azi nu mai am ce-ți spune” anunță gazda mea și chiar cred că-și expuize lista amintirilor și a prevestirilor pe ziua în curs. Ceasul de pe frigider nu era prevăzută cu sonerii speciale pentru cucoanele care se iau cu șueta și uită că plaja se începe de dimineață. Așa că și în aceea zi madam Bibi spală cîntelele de cafea tot pe la amiază. Apoi îngrămădi în coșul de plastic un cearșaf cu flori mari decolorate de soare, două-trei piersici și fămoasa ei cutie cu alifie de bronză, rețetă secretă — singurul secret pe care nu l-a divulgat niciodată, de altfel. Cheia o lăsarăm pentru orice eventualitate la Coloaneleasa.

Strada părea anesteziată de căldura amiezii. Era una din străzile acelea care duc direct la mare, cu case mici, cu ifose de vilă, de-o parte și de alta. Ca să ajungi pe plajă trebuia să cobori niște scări săpate într-un mal abrupt unde localnicii nu se sfiau să-și arunce gunoarele. Pe cer se zărea un zmeu nemîșcat pe care un copil îl ridicase, apoi îl ancorase de un cais strîmb. Nisipul frigea și singurul cline se refugiasse în ripă, între gunoale. În apă, printre scaldători, o familie de tătari își spală calul. La orizontul lîchid dinspre răsărit, ca și la orizontul dinspre trecut, nimic nou.

„Azi nu mai am ce-ți spune” anunță gazda mea și chiar cred că-și expuize lista amintirilor și a prevestirilor pe ziua în curs. Ceasul de pe frigider nu era prevăzută cu sonerii speciale pentru cucoanele care se iau cu șueta și uită că plaja se începe de dimineață. Așa că și în aceea zi madam Bibi spală cîntelele de cafea tot pe la amiază. Apoi îngrămădi în coșul de plastic un cearșaf cu flori mari decolorate de soare, două-trei piersici și fămoasa ei cutie cu alifie de bronză, rețetă secretă — singurul secret pe care nu l-a divulgat niciodată, de altfel. Cheia o lăsarăm pentru orice eventualitate la Coloaneleasa.

Strada părea anesteziată de căldura amiezii. Era una din străzile acelea care duc direct la mare, cu case mici, cu ifose de vilă, de-o parte și de alta. Ca să ajungi pe plajă trebuia să cobori niște scări săpate într-un mal abrupt unde localnicii nu se sfiau să-și arunce gunoarele. Pe cer se zărea un zmeu nemîșcat pe care un copil îl ridicase, apoi îl ancorase de un cais strîmb. Nisipul frigea și singurul cline se refugiasse în ripă, între gunoale. În apă, printre scaldători, o familie de tătari își spală calul. La orizontul lîchid dinspre răsărit, ca și la orizontul dinspre trecut, nimic nou.

GEORGE
OSTAFI

lacrimă

Oare știm în ce case locuim cu fotografiile înrămate stupid?

doar ferestrele spălate ne coincid și mortul a zîmbit suav lăsîndu-ne mai multe eseuri despre cazul lui grav să ne îndreptăm către sălile de mese cumînți și nici chiar la bilci să nu scuipăm printre dinți să urmăm a clădi în mister bolți de azur pentru toți cei ce pier și indiferent la care apartament ferestrele au devenit de ciment să aprindem o floare pentru iubita celui care moare.

cazarmare

„Peste două mii de păsări au fost găsite moarte de-a lungul țărmlui olandez în apropiere de Amsterdam”

mă gîndesc la tine în serile lungi și în serile scurte și în orele mele pe care nu mi le poate lua nimeni

cu o ceașcă de cafea în podul palmei cu pătura peste genunchi cu gîndul alunecînd între două veri episod revăd, văd și întrevăd.

zori

Ai pieptănat calul o noapte marea a șters urmele o lacrimă cămașa

lungă de in sărată și udă liniștea ochilor tăi lunecînd prin toate încheieturile luminate de vînt vulturil de sub acoperiș cearcăne, oasele echilibrat o noapte galben sărată curmali și viță de vie în zori răsărit-au pe țărml.

gudron

Un om uitat pe firul văii calcar îndrăgostiți, ne spalăm dinții dimineața și în amurg cu șare degetele tale străjuiesc drumul ochilor mici coroane împărățești inele de aur calcar un om uitat pe firul văii.

trebuie să mergem o dată

și pe valea aceea pe care se îngroapă ulcioarele de ațția ani mă pregătesc să-ți propun dar teama gardului care noaptea cînd dormi îl aud uscîndu-se plînge ca o femeie în așteptarea iernii imi așează degetul arătător pe buze și cad dar chiar dacă voi alege calea uitării a coșurilor cu mere transparente sau șoaptele care spintecă inima vîntului o dată se îngroapă ulcioarele de ațția ani pe valea aceea trebuie.

anticipat

Primăvara vine la capătul orașului deja s-au aprins focuri prin văi

păsările emigrează în sens invers vopsind pămîntul de la un capăt la altul iubirile dorm în fața oglinzii sînge subțire șoferii și soțiile lor sînt realmente fericiți motorina devine din ce în ce mai fluidă primăvara mai are cițiva kilometri și va tăia inaugural cravata primarului se vor desperechea menghinile și fumătorii se vor lăsa pradă vîntului m-aș putea dedica celor care au scăpat din iarnă pentru

a muri primăvara epilogul acestui semestru va fi cu siguranță expandat.

PERMANENȚE

Mihai Eminescu a locuit în Cernăuți, la diferite gazde, din anul 1858, ca elev la Școala primară (National-Hauptschule), apoi ca licealist la Ober-Gymnasium, până prin anul 1866, când pleacă la Blaj. Elevul era adus la școală de frații săi mai mari: Șerban, Nicolae (Nicu), Gheorghe (Iorgu) și Ilie. A locuit, la început, la Aron Pumnul, apoi a colindat pe la alte gazde. Ca „elev privatist”, prin anii 1865-1866, se întoarce la Aron Pumnul și era bibliotecarul „gimnaziștilor”. Plecarea la școală a fraților Eminovici de la Ipotești, în „străinătate”, cum va spune poetul, era destul de anevoioasă, fiindcă mama Raluca umplea cosul cărutei cu proviziile pentru vreo lună-două.

Având „pașapoarte în regulă”, frații treceau „cordunul” la Burdujeni-Itcani, apoi, lăsând Suceava la stânga cu ruinele Cetății și cu turnurile bisericilor, urcau spre Dornești, numit pe atunci Hadikfalva, unde făceau un popas. Al doilea popas îl făceau la Hliboca, pentru ca să ajungă,

MIHAI EMINESCU ȘI ȚARA DE SUS

tîrziu, noaptea, porniți din zori de acasă, în ograda largă a lui Aron Pumnul. Mihai Eminescu își întipărise în suflet atît de bine drumul, încît, rămas singur la școală, fără frații săi, cînd l-a apucat dorul de casă și de părinți, a lăsat baltă cursurile clasei a II-a gimnaziale. Fără mîncare, fără vreo boccea, bîzuindu-se pe vremea frumoasă, Mihai Eminescu a plecat la Ipotești, avînd înainte peste 100 km. Nu s-a temut de o bandă de „barașnici” (tilhari) care bîntuiau prin preajma orașului Siret; nu s-a ferit nici din calea jandarmilor austrieci; n-a luat în seamă foamea și își astîmpăra setea la fîntînile de pe marginea drumului.

Ce-a văzut elevul, făcînd aceste drumuri cu trăsura lui Gheorghe Eminovici, cu vreun „chervan” negustoresc sau pe jos se poate desprinde din primul catren al poeziei: „La Bucovina”: „N-oi uita vreodată, dulce Bucovină, / Geniu-ți romantic, munții în lumină, / Văile în flori, / Rîuri resăltînde printre stînce nante, / Apele lucinde-n dalbe diamante / Peste cîmpi în

zori...”, Mihai Eminescu cunoștea, în anul 1866, frumusețile Bucovinei. Cu alți colegi făcuse tradiționala excursie la Tețina; I. C. Sbierea avusese grijă să-i ducă pe elevii săi la Cernaucă Hurmuzăcheștilor; Aron Pumnul le împărțise admirația sa pentru Ștefan cel Mare, îngropat la Putna. Bucovina rămîne astfel o iubire permanentă a poetului. În anul 1871, el va fi animatorul serbării de la Mănăstirea Putna, unde s-au adunat solii întregului neam.

Cu prilejul acesta, Mihai Eminescu și Ioan Slavici au venit pînă în Dornești cu trenul. Din Dornești au luat o birjă care i-a dus pînă în Rădăuți. S-au „prezentat” căpitanului districtual Orest Renei, un mare patriot, care i-a omenit și s-a interesat de acțiunea lor. După **Cronica rădăuțană** au fost găzduiți de protopopul Ioan Mindrila. Au vizitat Biserica Gropniță Bogdana, apoi s-au ocupat cu organizarea serbării. Cu rădăvanul lui Larionescu, au ajuns la Putna, apoi au colindat cu trăsura mănăstirii satelor din jur, adunînd diferite danii pentru oaspeți, ajungînd pînă la mănăstirea Sucevița.

După acest mare eveniment, Mihai Eminescu a mai vizitat Bucovina, venind la sora sa Aglaia, căsătorită cu inspectorul școlar Ioan Droglă. A adus broșura anti-habsburgică a lui Mihail Kogălniceanu, apoi a ținut conferința: **Influența austriacă asupra românilor din Principate** (Iasi, 14 martie 1876). Ecouri bucovinene se află și în poezii: „Sus, în cetate la Suceava, / Eu zic: Sic transit gloria mundi...”, sau: „Săracă Țară-de-Sus, / Toată faima ți s-a dus, / Acu cinci sute de ai / Numai odru îmi erai...”. Mult mai irziu, în anul 1855, Mihai Eminescu a venit din nou în Suceava, la Vasile Bumbac, cînd a vizitat din nou Cetatea, Zamca și Dragomirna. Atît cît a cunoscut această „gură de rai”, Mihai Eminescu s-a dovedit primul mare îndrăgostit, neegalat decît de Nicolae Iorga (**Neamul românesc din Bucovina**) de munții, văile, riurile și cîmpiile Bucovinei.

Petru REZUȘ

Desen de Mircea Dăneasa

cadrane

Și insoțind răbdarea întinsă pe cadrane,
Pe mersul în cadența cititului în stele,
Deschizi obloane șterse de fluturi care-n taină
Cad în adîncă mare a timpului din ele.

În scobitura care se-abate de la formă
Puținul se topește și picură-n suspine,
Filtrînd de umbră semnul împodobit din palmă,
Răscruce care trece, răscruce care vine.

DEBUT

În loc de întrebare

Cu iarba din ochi
botezi toate cărările,
te împedici grămizile
de mere parfumate,
nevăzutele rădăcini poate
sau lăleaua presată în ierbar
ca o statuie sub tremurul
ferestrelor galbene...

evadare

N-aș ști să mă-ntorc
din valea fără sfîrșit a ploilor
ca o vocală de metal în cădere
sau ca umbra văduvită de înfeles,
știu că i se mai spune zbor,
zbor tîrziu de lebede negre
fără ecou.

Carmen MACOVEI

Virtelul ce se naște odată cu durerea
Acelor curse scrise de pescăruși pe ploaie
Tresaltă din căderea pendulelor în zodie
Cu aripă de aer, lovită și greoaie.

Iar bintuita moară trecută de amiază,
Găsită doar în urme prelinse pe semințe,
Ascultă crugul vremii, pe sine se visează
Purtînd de veacuri chipul aceleiași ființe.

Vasile PUHA

bobul

de cite ori încap în jurămînt
de cite ori în renunțare
pusiit de singurătate
cad și blestem monstrul nesățut
totul a fost devorat înghițit
nimic nu mai am
sînt singurul și ultimul obiect întreg
îmi va rupe și arunca minile
nefrumoasele nerugătoare
din ele va crește iarba stelară
ce mursecă picioarele
și singele îmi va vărsa și
roiuri de insecte feroce vor potopi
și ce mai este va arde să vadă anonim
cum sufocat de cenuși va muri
cad în țărînă jurînd blestemînd și
o mie de spice vor înflori

Mircea TINESCU

probitatea istoricului literar

Informată, corectă, cumsecade, cu performanțe de meticulozitate atentă, **Pe urmele lui Mihail Sadoveanu** este cartea despre „existența spirituală a celui care a scris Nicoară Potcoavă sau, mai curînd, biografia lui prin operă” (**Cuvînt înainte**). Așadar, lucrare despre identitatea spirituală a autorului „a cărui viață are nemijlocite consecințe asupra operei”, studiu prob de istorie literară, volumul * lui Dan Mănuță, unul între acum atît de multe altele despre Sadoveanu, izbutește (prin „adaosuri” biografice, prin „ipoteze” — toate pe baza unor „documente arhivistice”) să releve convingător personalitatea („calea către sine”) scriitorului cuprins atît de inspirat în memorabila sintagmă — „Cealău al cuvîntului”.

Redactat temeinic, în bună cunoștință de cauză, depășind adesea spațiile obișnuite tipologice, dezvoltînd în chip personal anume conotații ale scriiturii, volumul lui Dan Mănuță (cercetător serios însă hermeneutician timid) probează calitățile unui foarte înzestrat istoric literar, de solidă formație și aleasă finețe, fidel numaidecît documentului (textului), suveran cu consecvență peste informația luxuriantă, exactă. Istoricul literar nu umblă cu fantezii sau presupuneri, devotîndu-se, în total, literii sadoviniene.

N-ar fi prisosit — cum cartea se vrea un eseu, mai mult fier și fantezie, mai mult subiectivitate și dezvoltare, o mai categorică integrare în context național și universal (în toate cele 300 de pagini, cred că am observat bine, singurul scriitor străin pomenit este Jean Boutiere). Asemenea observații (și altele) bănuiesc că preocupă pe autor hotărît încă a mai elabora un studiu despre Sadoveanu („cîntor, binevoitor, va accepta unele afirmații așa cum sînt, întrucît detalierea și argumentarea lor o va avea altă dată”; **Cuvînt înainte**). Și tot „altă dată”, acuratețea exprimării va obliga la îndepărtarea unui balast lexical, a unor stingăcii sintagmatice de felul: „Pionier tenace, oierul Drăgan” p. 270, „untdelemnul dreptății” p. 270, „îmbăiere în istoria națională” p. 248, „autorul însuși, dizolvat în fiecare personaj în parte” p. 187, „Breb și Vitoria se complinesc într-o reprezenta o dilemă” p. 158, „prilej de exhibare a aversiunii” p. 172, „sentiment reparatoriu” p. 157, „maf complet” p. 237...

Pe urmele lui Mihail Sadoveanu este o bună lucrare în slujba istoriei literare, invitîndu-și cititorul la o lectură tip Bildungsroman.

Dumitru BRĂDĂȚAN

*) Dan Mănuță, **Pe urmele lui Mihail Sadoveanu**, Editura Sport-Turism, București, 1982.

DICTIONAR

Începînd cu acest număr, publicăm un dicționar selectiv al scriitorilor bucovineni.

Sîntem incredințați că, oferind o imagine de ansamblu a literaturii bucovinene, vom contribui la o mai dreaptă și necesară înțelegere a contribuției pe care această parte de țară l-a adus patrimoniului culturii românești.

ALEXANDRU, OLTEA (22.VI.1930), romancieră. Studiul de filologie la București. Redactor la revistele „Femeia”, „Căminul”, „Săteanca”. Cele mai multe dintre romanele sale, **Racul** (1970), **Veghea bătrînei doamne Gall** (1973), **Maclă din preajma nopții** (1973), **Casa Emiliane** (1975), sînt romane de analiză.

Personajele sînt în mare parte intelectuali preocupați de propria putere de cunoaștere. Niciodată toamna (1977) și **Seriarul cu medalii** (1979) sînt încărcate de lirism.

ANDRIU, LUCREȚIA (20.VII.1913, Fălticeni — 8.I.1964, București), poezie.

tă. A absolvit dreptul la București. A colaborat la „Viața C.F.R.”, „Luceafărul”. În locuința sa din București a găzduit numeroase întâlniri ale scriitorilor. Solidă formație umanistică i-a permis să se miște cu dezinvolură pe tărîmul poeziei universale. A lăsat valoroase traduceri din Rimbaud, Jacques Prevert, Baudelaire, Paul Valéry, Shakespeare, Milton, Rilke, Poe, Louis Aragon ș.a. A tradus, de asemenea, în limba franceză versuri din Eminescu, Arghezi, Topircanu, Eugen Ibeleanu, Cleopatra Teodorescu, Tiberiu Uțan. Poezia originală, trădînd o sensibilitate modernă, dublată de inteligență și talent, este adunată într-un volum care așteaptă lumina tiparului.

ANDRU (ANDRUCOVICI), VASILE (23.V.1942, Băhrești), profesor de limba franceză, eseist, scriitor, actualmente redactor la revista „Viața românească”. Debutează în 1967 în ziarul „Zori noi” din Suceava. Primele volume de povestiri, **Iutanda posibilă** (1970) și **Mirasa**

vine cu seara (1973), cuprînd căutările începutului, lungi confesiuni și monologuri interioare cărora le lipsește o structură dramatică bine articulată. Ulterior, **Arheologia din zănelor** (1977) prezintă un scriitor format. Cele două romane, **Mirele** (1975) și **Noaptea împăratului** (1979), sînt parabole cu adînci rădăcini în mitologie. Primul prezintă un străvechi ritual al înmormîntării pe care personajul principal îl trăiește amplificîndu-i semnificațiile la proporțiile feeriei cosmice din „Miorița”. Ultimul roman este o admirabilă redimensionare a istoriei. Împăratul Traian în campaniile de la Dunăre, văzut ca om, ca militar, ca filosof, edifică un monument de admirație și respect pentru civilizația dacilor. Eseurile și prozele de pînă acum relevă un scriitor al meditațiilor interioare, un intelectual cu vaste orizonturi culturale, o sensibilitate acută.

ARBORE, ZAMFIR C. (14.XI.1848, 2.IV.1933, București), gazetier, scriitor. Redactor la o scrie de

gazete ale vremii, funcționar la Arhivele Statului și la primăria Cîmpului de Statistică, prieten cu militanți socialiști din România. Publică studii cu caracter științific (istorie, geografie), manuale, povestiri și schițe originale, traduceri din literatură universală și adaptări pentru copii (Cervantes — **Don Quijote de la Mancha**, Daniel Defoe — **Robinson Crusoe**, A. Daudet — **Tartarin din Tarascon**), lucrări cu caracter memorialistic. Pagini de literatură în revista „Amicul copiilor”, dar mai ales în volumele autobiografice **Temiștia și exil** (1894), **Nihilistii** (1895), **În exil** (1896), **În temniță** (1897). Evocînd peregrinările unui destin aflat sub semnul hazardului, A. Z. reușește să infățișeze, uneori cu pronunțate note naturaliste, mîria și tragismul din existența luptătorilor socialiști ațiați la impactul cu istoria. Este unul dintre primii scriitori români care au zugrăvit lumea închisorilor.

Octavian NESTOR

AMINTIRI

(continuare din pag. I)

frumoasă! Au pierdut darul de a transforma larva în fluture, cu alte cuvinte au pierdut darul Metamorfozei. Copilăria în schimb e o continuă metamorfoză; de aceea este sacră. Putem da o definiție a copilăriei: copilul e o ființă care se minunează în fiecare clipă. A găsi însă înminuarea la vîrstă matură e un miracol. Bătrîni alchimisti îi ziceu Piatra Filozofală. E un dar al zeilor clipa cînd ajungi să prinzi coada curcubeului. Demiurgul copiilor escamotează timpul ca un măsluitor de cărți. Curgerea cosmică dizolvă timpul, armătură bazică a Universului. Pe pinza de păianjen se coagulează boabe de timp și spațiu.

Imaginea lui Eugen Lovinescu al copilăriei mele se manifestă deci prin instanțanee, nu prin secvențe. Elementul timp se ocultează într-o fotografie. Cele dinții amintiri despre Eugen sînt fălticiniene. Cînd l-am văzut mai tîrziu la București, eram adolescent și farmecul se risipise. Aveam în față un om ca toți oamenii, de care mă despărțeau tinerele mele convingeri și spiritul de contradicție care ne era comun. Pinza de păianjen cu boabe de curcubeu se mistuise pe tărîmul celălalt. Nu mai rămăsese decît o pagină cadrlată de caiet școlăresc.

Deci, primele imagini fălticiniene ale lui Eugen

sînt acelea ale unui om foarte înalt, mai ales în comparație cu liliputanismul meu, deloc profesional, purtîndu-ne pe mine și pe fratele meu pe picioare, ca Țugulea din poveste care alerga cu atît mai bine cu cît își atîrna de picioare două pietre de moară. Îi plăcea să-și înminuneze nepoții cu scamatorii sumare, dar care nouă ne păreau miraculoase. Era petrecere pentru noi, iar pentru el o delăsare după o dimineață grea de muncă, o întoarcere spre copilărie, a unui critic lucid, ca într-un eleștu de veșnică tinerețe. Și noi copiii și el mergeam spre aceeași țintă pe cărări divergente, apoi convergente. Impresionismul lui literar din acele vremuri se acomoda cu aceste măști succesive. Nu era străin de duhul copilăriei. Îi plăcea, cînd se lungea pe un divan, să te așezi lîngă dînsul să-i pui întrebări. Răspundea la ele, oricît de năzdrăvane ar fi fost. Îl interesa fărîma de agerime care se găsea în ele.

În casa părintească, încăpătoare, Eugen își avea camera lui care-i purta numele. Ca toți cei cu adevărat muncitori, ieșea la ore fixe din ea, fie pentru masă, fie pentru plimbări. Deși nu intrasem în școli, mă impresionau cele două fișiere pline cu notele necesare pentru traducerea Analelor lui Tacit. Știam că pe vremea aceea, în afară de vacanță, în care revenea în orașul natal, ședea la Paris, unde-și prepara doctoratul în Sorbona. Menționez faptul, pentru că Parisul apărea ca un oraș mitic ochilor mei copilă-

rești, ca un Bagdad macedonskian, cu pilpîri de Isarlic și nu în realitatea lui geografică care nu-mi spunea nimic. Probabil, copilul de atunci avea dreptate și nu omul matur de astăzi, care, vai, știe să citească prea bine o hartă. Ochii sînt aceeași, dar retina copilăriei emitea niște raze care topeau realitatea sensibilă și prin ea ajungea la țara de dincolo de negură. Iată un exemplu de modul în care Lovinescu transforma realitatea într-un mod psihic. E vorba de construirea noului gimnaziu din Fălticeni.

„Umbra mea morală a fost fixată în zidurile noului gimnaziu. Din clasa I m-am instalat într-insul, am trăit de-a valma cu viața lui minerală, i-am cunoscut toate unghiurile și toate tainele și în sălița din fund mi-am petrecut vacanțele adolescenței muncind din greu la formația mea intelectuală; de acolo au ieșit și primele mele încercări literare.”

Omul era în fond un sentimental strecurat prin sita podoarei, lucidității și a ironiei. Înfrîngerile din toamna lui 1916 și căderea Bucureștilor au adus în refugiu fălticinean un Lovinescu înfrînt cu pătimirile țării, cu credința neștirbită în izbînda finală. În casa mea părintească a deschis o școală pentru liceenii imobilizați în zborul lor. A legat o prietenie strînsă cu cițiva din refugiați, printre care și mai ales cu T. V. Stefanelli, refugiat din Bucovina, pe atunci austriacă, consilier la Curtea de Casație din Lemberg, prieten și coleg de Universitate cu Eminescu. Prin Stefanelli, relicvă vie a Luceafărului, criticul îl căuta pe Eminescu — nor radiant în centrul curgerii vremurilor, sustras condițiilor de timp și spațiu.

IURI KOJEVNIKOV

suceava (I - II)

Prevestind distrugerea cumplită
cornul lunii s-a infipt în zare
dar în calea turcilor-ispită —
stă Suceava — piatră de-ncercare !

Vremile-au lovit precum o spadă,
dar pe calea fără de uitare,
răsărind din neguri și zăpadă
stă Suceava — piatră de-ncercare !

Vintul poartă fumul din uzine,
silueta vieții viitoare
tace — dar, hotar între destine
stă Suceava — piatră de-ncercare !

X

Suceava... Suceava... Suceava...
toarce-un fir aspru din albastrul zenit
și-n memorie se-mpletește cu slava
precum rădăcinile ce cresc în granit.

Șanțurile-adinci sint demult nivelate,
turnuri și poduri sint acum amintiri
și-unde-au fost cruci în pământ îngropate
cresc acum brazi înalți și subțiri.

Și unde, Ștefan Vodă, călare
se-nforcea din luptă victorios,
țepoasele mure pun negre fulare
de zidul de dintele timpului ros.

Și spada-n rugină-și mistuie slava
sub scutul pământului greu,
dar firele-mpletite de Suceava
nu s-or rupe nici cind ; trăi-vor mereu.

În românește de
DUMITRU BALAN și ION POTOPIN

Ion CHILARU

mare adîncă

— Mare adîncă, și mare severă,
De unde te-avinți cu atîta putere ?
— Din inima Terrei în care încape
și cerul albastru crescut tot din ape.
— Și cine te-ndeamnă mereu să ne chemi
Spre apele tale, prin virste și vremi ?
— Pămîntul. Și-njuru-i cu drag ne dăm mina
Să fie mereu peste tot vreme bună.

partidului

Sălășluim în gîndul partidului.
Geamurile casei sint încercate de lumină,
Pereți-i sint împodobîți
Cu zîmbetele înflorite pe covoare...
Pe masă ne stau visele-mplinite,
Crescute-n piinea albă și în floare.
Și tot din casa noastră își iau zborul
Aceste clipe și aceste vise,
Din care prinde viață viitorul.

catrene

Și clipele pe rînd se șlefuiesc,
Se rotunjesc către apus de soare,
Devin mai blînde și se scurg încet,
Lăsînd în om și-n flori mîrgăritare.

X X X

Las-să-mi fie miinile izvoare,
Curgă-mi către stele dragostea de floare,
Ochii las-să-mi fie bolți de brazi și fagi,
Codrului ca să le fie dragi.

pacea

Pacea. Această pasăre albastră
(Așa mi-o închipuim cînd eram mic.)
Poartă sub aripi liniștea-nflorită,
Împodobind și vale și colnic,
Și-aceste zări țesute din mătasa
Privirii ei atît de scrutaătoare,
De parcă, gîzduind în orice casă,
Devine mai albastră,
În preajma unui soare.

ANUALA '82

S-a acreditat ideea că o expoziție anuală a unui cenaclu al U.A.P. are și un caracter bilanțier, manifestările de acest gen înregistrînd stadiile de dezvoltare ale activității artiștilor plastici. Din acest punct de vedere anualele devin momente de referință. Cenacul sucevean, ce și-a deschis expoziția, ca în fiecare an, la galeria de artă din municipiu, a adus pe simeze o selecție reprezentativă dublată de o certă exigență profesională, astfel încît expoziția de față devine un factor de garanție în confirmarea investiției artistice a participanților. Efortul lor creativ de sondare a socialului ridică responsabilitatea actului creator la nivel de concept estetic. Asistăm astfel la o selecție impregnată de un constructivism exact a secțiunilor de realitate filtrate artistic. Peisajele din natură, sau urbane, înscrise într-o diversitate de tehnici și stiluri, se integrează într-o unitate ce se poate caracteriza ca definitorie. Portretistica, naturile statice, compozițiile — ca tematică — grafica satirică, sculptura mică și tapiseria — ca genuri — întregesc imaginea expoziției, ridicînd-o la un nivel ce va rămîne ca etalon. Lucrările semnate de **Ion Carp Fluierici** — elemente de peisaj (casă, șură), elevat construite stilistic și cu o cromatică proprie, — **Adrian Bocancea** — fin colorist, cu rigurozitate componistică —, **Dumitru Rusu** și **Veronica Gridinoc** — acuareliști cu o tehnică personală —, **Virgil Parghel** — expresionist, delimitat de anterioarele creații printr-o gamă diversă de tonalități —, **Constantin Butoi** — un autoportret și o natură statică cu vagi accente rembrandiene —, **Mircea Hrișcă** — un fotografism cromatic subtil, se pot constitui, alături de grafica **Marioarei Pruteanu** — **Corduban**, în „piesele de rezistență” ale expoziției. Acestor li se adaugă sculptura lui **Mircea Dăneasa** și tapiseriile **Marcelei Larionescu** — ce pare a-și fi găsit calea personală.

Prezențele **Pușei Pislaru**, **Ilenei Bardă**, ale lui **Liviu Gherghina** și **Tiberiu Moruz** se înscriu pe coordonatele factorului de generație, cum ar putea fi caracterizate creațiile expuse de ei. La același nivel pot fi enumerate și lucrările semnate de **Traian Cojocaru** — o ceramică bine stilizată —, **Mihai Pinzaru** — grafică satirică, cu o linie mai simplă, **Anton Costin** — o efervescență florală bine gîndită cromatic.

Ca un frumos omagiu, prezența uleiurilor semnate de regretatul **Dimitrie Loghin**.

Petru DRIȘCU

Salonul umorului

ediția a IX-a

Proliferarea saloanelor de umor este un fenomen deloc neglijabil, „setea” de asemenea producțiuni aflîndu-se într-o firească și continuă creștere. Fiind unul dintre primele — dacă nu chiar cel dintîi — organizate de către un comitet județean de cultură și educație socialistă, salonul de la Suceava și-a învins demult timiditățile începutului, aruncîndu-și privirea către veritabile cote de interes național. Deși cauza trebuie căutată în primul rînd în circulația unor nume dintre cele mai cunoscute, care s-au perindat pe simezele Galeriei de artă din Suceava în acești nouă ani, precum și colaboratorii cu revista **Urzica**, nici selecționeerilor „locali” nu li se poate contesta ceea ce se numește de obicei simțul umorului.

Mai plăcut este să constatăm că în acolada deschisă de seria saloanelor sucevene de umor se află acum overitabilă grupare de tineri caricaturiști ai locului, cei mai mulți dintre ei (**Mihai Pinzaru-Pim**, **Ion Carp Fluierici**, **Al. Bartfeld**, **Pamfil Horodnic**, **Doru Olaş**, **George Ostafi**, **Mihai Papuc**, **Radu Bercea**, **Lucian Constantinescu**, **Virgil Gridinaru**, **Doru Pascal**, **Radu Tețcu**, **Constantin Zelter**, **Viorel Flutur**) fiind prezenți și-n actuala ediție, la care au participat treizeci și șapte de autori, din București și din zece județe ale țării.

Generosul generic al expoziției („Eu, tu, el, noi”) a condus pe artiști, și de data aceasta, spre deducții pline de neprevăzut, oscilînd între portretul-simbol, compoziția cu planuri disjunctive și parabola cu afinități moralizatoare. Altfel spus, autorii (**Albert Poch**, **Nicolae Mîrodone**, **Constantin Cazacu**, **Raul Marian Țiganu**, **Dragoș Anton**, **Pompiliu Dumitrescu**, **Sorin Postolache**, **Viorel Teoc Nasta**, **Octavian Covaci**, **Radu Iulian**, **Ștefan Popa**, **Adrian Andronic**, **Nicolae Viziteu**, **Eugen Moga**, **Lucia Timoc**, **Victor Chiriloaie**, **Ioniță Nicolae**, **Constantin Tudorache**, **Ion Z. Georgescu-Lunică** ș.a.) supun atenției publicului cîteva dintre cele mai interesante ipostaze ale relațiilor de stringență actualitate dintre cei care se află în spatele acelor importante pronume de care aminteam, fie că e vorba de falsa supraponderabilitate socială a unora, de meschina disimulare, sau de amneziiile cronice ale celor care s-au golit treptat de orice simțămînt omenesc.

Titularii premiilor ediției a IX-a (președinte de juriu **Constantin Ciosu**) au fost: **Anton Dragoș (I)**, din București, **Raul Marian Țiganu (II)**, din București și **George Ostafi (III)**, din Suceava.

Marcel MUREȘEANU

● Fondul documentar —
memorial „Nicolae Labiș”

Purtînd pe frontispiciu numele poetului care a statornicit definitiv în universul poeziei noastre rosturile fertile ale *luptei cu inerția*, Fondul memorial-documentar „Nicolae Labiș”, s-a constituit prin generoasa donație făcută de părinții și surorile poetului și, parțial, prin achiziționarea unor piese din componența sa de către actualul deținător — Muzeul județean Suceava. Fondul cuprinde cea mai însemnată parte a manuscriselor rămase de la **Nicolae Labiș**, unele dintre cărțile care i-au aparținut, diverse acte, documente și obiecte personale, exemplare din edițiile operei sale, cărora li se adaugă casa de la Mălini unde el a trăit și a creat multe dintre poeziile sale importante.

Evident, dintre toate categoriile de bunuri ale fondului, cea mai deosebită semnificație o comportă manuscrisele — laboratorul de creație al poetului — sursa primordială și cea mai sigură pentru stabilirea cît mai fidelă a traiectului devenirii sale, de la șovăielile inerente începuturilor ce datează din cea mai „fragedă pruncie”, și pînă la cristalizarea neobișnuit de rapidă a acelei surprinzător de mature formule de creație, inconfundabilă prin originalitatea ei, care dă poeziei sale personalitate și valoare. Relevante sint, în egală măsură, aceste manuscrise și pentru cei interesați de surprinderea genezei multora dintre poemele lui **Nicolae Labiș**, căci între ele întîlnim atît ciorne cu notarea unor sugestii generate de spontaneitatea inspirației (acea „săgetare de idei”, despre care amintește unul dintre poemele lui **Nicolae Labiș**), cît și eboșe ce reliefează stadii succesive de elaborare a unui poem sau altul pînă la atingerea cotei finale — forma definitivă. Interesant pentru un slujitor atît de devotat al poeziei, este și faptul că între aceste manuscrise întîlnim și pagini de proză, de teatru, de critică literară sau de tîlmăcirii, cele mai multe fiind inedite. Nu credem că poate fi vorba despre capricioase tentații trecătoare de „trădare” a muzei preferate, de simple „cochetării”, întrucît numărul relativ mare al acestor pagini denotă, după părerea noastră, o preocupare relativ constantă, de pregătire a terenului tematico-expresiv, în vederea unor realizări ulterioare.

Acest fond de manuscrise, acte, documente, obiecte personale, cărți a cunoscut pînă în momentul de față valorificări atît din punct de vedere al cercetării științifice, cît și în sens cultural-educativ. Astfel, o serie de texte inedite au fost deja publicate sau comentate pe larg în publicații de specialitate, iar casa de la Mălini a fost amenajată și funcționează, din decembrie 1975, ca obiectiv muzeistic format dintr-o expoziție literară de tip memorialistic și o cameră memorială propriu-zisă.

Toate acestea, alături de Festivalul național de poezie „Nicolae Labiș”, care se desfășoară anual în județul nostru (ajuns acum la a XV-a ediție), reprezintă modalități majore de cinstire a memoriei poetului. (**Nicolae Cirlan**)

● Un nou succes artistic

Cunoscutul cor din Putna, laureat al Festivalului național „Cîntarea României”, și-a înscris în plamarea un nou premiu. Prezentă la ediția a VI-a a Festivalului coral interjudețean „Ion Vidu”, desfășurată la Lugoj, formației din Putna i s-a decernat Marele trofeu „Ion Vidu” și premiul I pentru nivelul înalt al artei sale interpretative. Beneficiind de îndrumarea competentă a compozitorului **Radu Paladi**, coriștii putneni, recunoscuți prin pasiunea și dăruirea lor, și-au reconfirmat calitățile și prin prezența, în calitate de invitați de onoare, la reuniunea de la Chizdău (jud. Timiș), prilejuate de aniversarea a 125 de ani de la înființare, în această localitate, a primului cor țărănesc din Banat. (**P. D.**)

● Cenaclu

La ultimele două întîlniri ale cenaclului literar „Nicolae Labiș”, au citit poezie **Constantin Severin** și **Dan Bodnar**. Discuțiile, la care au luat parte **Viorica Petrovici**, **Brîndușa Sumanaru**, **Liviu Popescu**, **Constantin Cernica**, **Sabina Doujac**, **Constantin Ungureanu**, **Ion Cozmei**, **Octavian Nestor** și **Victor Rusu**, au relevat opțiunea lui **Constantin Severin** pentru o poezie a lucidității senzoriale, de nuanță expresionistă, în care concentrarea expresiei, detașarea de lirism, sugestia acută, apar ca dimensiuni ale unei viziuni poetice originale.

Despre poezia lui **Dan Boldar** au vorbit **Vasile Ciprian Stoleru**, **Brîndușa Sumanaru**, **Dana Lucuțar**, **Doina Mareș**, **Stelian Nistor**, **Constantin Ungureanu**, **Eusebie Cunescu**, **Crăciun Maricica**, **Roman Istrati** și **Victor Rusu**, arătînd că autorul cultivă versul de esență romantică, de declamare a eului, într-un discurs confesiv-interogativ marcat de efortul desprinderii de modele.

(V. R.)

REALIZATORI : **Ion BELDEANU**, **Constantin BLĂNARU**, **George DAMIAN**, **Viorel DĂRJA**, **Ion CARP FLUERICI**, **Mihail IORDACHE**, **Gh. LUPU**, **Marcel MUREȘEANU**, **Ion PARANICI**, **Mircea TINESCU**, **Alexandru TOMA**.

Tehnoredactare : **Valentin MILICI**